

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Vanhanen, Sari

Title: Uusia käytäntöjä rakentamassa? : poliisi yhteistyön tekijänä kotouttavassa työssä

Year: 2018

Version: Accepted version (Final draft)

Copyright: © Kirjoittaja & Työelämän tutkimusyhdistys ry, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Vanhanen, S. (2018). Uusia käytäntöjä rakentamassa? : poliisi yhteistyön tekijänä kotouttavassa työssä. *Työelämän tutkimus*, 16(1), 49-62.

<https://journal.fi/tyoelamantutkimus/article/view/85267>

Uusia käytäntöjä rakentamassa? Poliisi yhteistyön tekijänä kotouttavassa työssä

Abstrakti

Monialainen yhteistyö on yksi keskeinen työmenetelmä kotouttavassa työssä. Monialaisuus viittaa viranomaisten rinnalla järjestökentän, kieli- ja kulttuuritaustaisten yhteisöjen sekä yksityissektorin osallisuuteen yhteistyössä. Myös poliisi on yhtenä toimijana paikallisessa, monialaisessa yhteistyössä kotoutumisen edistämiseksi. Mutta mitä tämä yhteistyö on käytännössä poliisin työn näkökulmasta? Mitä poliisilta heidän nähdäkseen odotetaan ja millaista lisäarvoa poliisi kokee voivansa tuoda yhteistyöhön? Tämä artikkeli kuvailee poliisien kokemuksia yhteistyöstä perustuen väitöskirjatutkimuksen haastatteluaineistoon, joka on koottu neljän poliisilaitoksen alueelta Suomessa. Poliisityötä lähestytään kasvokkaisena ja tilannesidonnaisena osaamisena, jolle on ominaista muuttuvien tilanteiden lukutaito. Teoreettisesti artikkeli tarkastelee sidosryhmäyhteistyötä sekä luottamuksen eri ulottuvuuksia poliisityössä. Kriittiseen lähilukuun perustuvan analyysin pohjalta kotoutumista edistävä yhteistyö näyttäytyy toisaalta tavanomaisena osana poliisityötä, mutta toisaalta risteävien, osin jännitteisten, tavoitteiden leikkauspisteenä. Toteutuksessa korostuu poliisin ennalta estävä työote. Yhteistyön dilemmat liittyvät työn resursseihin ajankäytön ja ammatillisen osaamisen suhteen.

Johdanto

Yhteistyö eri alojen ammattilaisten kesken korostuu työelämässä yhä enemmän: tiimit, verkostot ja moniammatilliset yhteistyöryhmät ovat yksi osa työn arkea. Yhteistyön merkityksen korostuminen liittyy yhtäältä asiantuntemuksen eriytymiseen, toisaalta kokonaisvaltaisen työtöteen sekä kustannustehokkuuden vaatimuksiin. Yhteistyöllä nähdään olevan yksittäisiä toimijoita laajalaisempia mahdollisuuksia ratkoa uusia ja muuttuvia ongelmia. Sektoripohjaisen ajattelun sijaan pyrkimyksenä on luoda kokonaisvaltainen käsitys kyseisestä tilanteesta sekä tähän vaikuttavista tekijöistä. (Isoherranen 2012; Rolandsson 2015; McLaughlin ym. 2011; Palonen ym. 2014.)

Myös kotouttavassa työssä sektorirajat ylittävä monialainen yhteistyö nähdään keskeisenä työmuotona. Suomessa kotouttavalla, eli kotoutumista edistävällä työllä tarkoitetaan yleisesti maahan muuttaneiden ohjausta ja neuvontaa yhteiskuntaan, työelämään, koulutukseen sekä

erilaisiin palveluihin. Monialaisuudella korostetaan erityyppisten toimijoiden osallistumista paikalliseen yhteistyöhön, jolloin viranomaisten rinnalla mukana on järjestökentän, eri kieli- ja kulttuuritaustaisten ryhmien tai uskonnollisten yhteisöjen sekä yksityisen sektorin edustajia. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010, §31-32.) Käytännössä yhteistyötä luonnehtii proaktiivinen, ennalta ehkäisevä työote. Tavoite on edistää kaksisuuntaista kotoutumista ja vuoropuhelua eri toimijoiden kesken. Lisäksi tavoitteena on eri kieli- ja kulttuuritaustaisten toimijoiden osallistuminen työskentelyyn aktiivisina toimijoina (vrt. Parekh 2008; Saukkonen 2013; Kivisto & Wahlbeck 2013; Vanhanen & Heikkilä 2017; myös Yhdenvertaisuuslaki 2014).

Tässä artikkelissa monialaista, kotoutumisen edistämiseen liittyvää yhteistyötä lähestytään yhden viranomaistahon, eli poliisin työn näkökulmasta, kysyen: millaista yhteistyötä poliisi tekee kotoutumisen edistämiseksi ja mitä yhteistyö on käytännössä? Mitä poliisilta heidän nähdäkseen odotetaan ja millaista lisäarvoa poliisi itse kokee voivansa tuoda yhteistyöhön?

Esimerkkinä paikallisesta, ihmisten parissa kasvokkain toteutuvasta työstä (*street-level bureaucracy*, Lipsky 1980) poliisi kohtaa eri kieli- ja kulttuuritaustaisia henkilöitä erilaisissa tilanteissa ja työtehtävissä, aina lupahallinnosta ja kenttäpartioista rikostutkintaan. Ulkomaalaispoliisin palveluissa asiakaskunta ymmärrettävästi on muodostunut maahanmuuttajataustaisista asiakkaista.

Poliisi, kuten myös muut kasvokkaista asiakastyötä tekevät viranomaiset, soveltaa työssään hallinnollisia ohjeistuksia erilaisissa käytännön tilanteissa. Arkityössä joudutaan kohtaamaan ja käsittelemään valintatilanteita, joissa tietyt periaatteet korostuvat, mutta joissa ei ole selkeää tietoa siitä millä tavoin nämä tilanteet pitäisi ratkaista. Yleistason säännösten ja tilannekohtaisten arvioiden yhdistäminen lataa työhön eettis-moraalisen ongelman, joka puolestaan edellyttää samalla sekä joustavuutta että ammatillista arviointikykyä. (Lipsky 1980; myös Hagelund 2009; Nordberg & Wrede 2015.)

Kotouttavassa työssä poliisi on mukana esimerkiksi hyvien väestösuhteiden edistämässä, samalla kun heidän keskeinen tehtävänsä on yleisen turvallisuuden ja yksilökohtaisen turvallisuudentunteen ylläpitäminen moninaistuvassa yhteiskunnassa (Poliisilaki 2011). Suomessa luottamusta poliisiin pidetään yhteiskunnallisesti arvokkaana. Vahvan luottamuksen katsotaan perustuvan toimivan yhteiskuntarakenteen ja ennakoitavuuden pohjalle (mm. Kääriäinen 2008).

Tässä artikkelissa tuon esiin monialaista yhteistyötä tehneiden poliisien kokemuksia perustuen haastatteluaineistoon, joka on koottu Suomessa neljän eri poliisilaitoksen alueelta marraskuun 2015

ja joulukuun 2016 välisenä aikana. Teoreettisesti tarkastelen poliisityötä sidosryhmäyhteistyön (mm. Björk 2006; 2016; McCarthy 2012; Huotari & Puttonen 2012; O'Neill & McCarthy 2014) sekä luottamuksen eri ulottuvuuksien (Björk 2012) kautta. Kotoutumista edistävää työtä lähestyn kriittisesti kysyen, miten poliisin edustajat itse määrittelevät kotouttavan työn: onko kyse ”valmiista” kategorioista vai pikemminkin tilannekohtaisista tulkinnoista (vrt. Anis 2008; Hagelund 2009; Säävälä 2012; myös Brubaker 2013; 2015)?

Vaikka monialainen yhteistyö on käytännössä keskeinen osa kotouttavaa työtä, on aihetta tutkittu yllättävän vähän suomalaisessa kontekstissa. Poliisityön eri muotoja ei myöskään tunneta riittävästi monialaisen, kaksisuuntaista kotoutumista rakentavan työn näkökulmasta. Tämän vuoksi on tärkeää tuoda esiin poliisin oma ääni ja kokemuspohja kysymyksiin, jotka ovat ajankohtaisia paitsi työelämän muutosten, myös moninaistuvan yhteiskunnan kannalta. Lisäksi on syytä pohtia, millä tavoin muuttuvaan toimintaympäristöön liittyvät osaamisvaatimukset nähdään ja tunnustetaan osaksi poliisityötä.

Yhteistyö, luottamus ja muuttuvien tilanteiden lukutaito poliisin työssä

Sidosryhmäyhteistyö on tärkeä osa poliisityötä. Sitä tehdään paitsi eri viranomaisten kesken, niin myös järjestökentän toimijoiden, eri yhteisöjen sekä yrityssektorin kanssa. Yhteistyö voi liittyä ennalta ehkäisevään, aktiivisia yhteyksiä ja vuoropuhelua edellyttävään työhön, tai korjaavaan, tietyn ongelmallisen tilanteen pohjalta käynnistyvään työskentelyyn. Viitattaessa ennalta ehkäisevään työhön poliisi käyttää termiä ennalta estävä työ (Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia 2014–2018.) Kyse voi olla joko vakiintuneesta yhteistyöstä, kuten esimerkiksi turvallisuuteen, aluetyöhön tai nuorten hyvinvoinnin edistämiseen liittyvissä työryhmissä, tai tilannekohtaisesti syntyvästä yhteisestä työskentelystä.

Yleisesti yhteistyö kahden tai useamman tahon väillä voi muodoltaan olla tiedonjakamista, keskinäistä konsultointia, toiminnan koordinoitua tai yhteisesti hallinnoitua työtä (vrt. Glasby 2007). Toimiva yhteistyö edellyttää selkeää tavoitetta. Lisäksi eri osapuolten tulee tietää toistensa intresseistä ja toimintatavoista. Edellytyksenä ovat yhteistyön koordinointi, päätöksenteko ja vastuunjako. Vastaavasti nämä samat kysymykset voivat olla esteinä onnistumiselle: mikäli toimijoilla ei ole yhteisesti jaettua käsitystä edellytyksistä ja tavoitteista, voi yhteistyö herättää enemmän turhautumista kuin toivottuja tuloksia. Myös organisaatorakenteet tai osapuolten väliset

valtasuhteet voivat olla yhteisen tiedon tai toimintamallin kehittämisen esteinä. (Isoherranen 2012; McLaughlin ym. 2011.)

Eri tutkimuksissa on käsitelty poliisin työtä sidosryhmien välisessä yhteistyössä. Näissä on tarkasteltu osapuolten väliseen luottamukseen, joustavaan neuvotteluun sekä prosessikeskeiseen työskentelytapaan perustuvan yhteistyön toteutusta, mikä on nähty osin uudenlaisena lähestymistapana poliisin työkuultuurissa (esim. McCarthy 2012; O'Neill & McCarthy 2014). Yhteisölähtöistä, alueellista poliisityötä on tarkasteltu odotusten ja oikeutuksen sekä näihin liittyvien jännitteiden kannalta (*justificatory arrangements*; Rolandsson 2015) sekä lähipoliisityöhön liittyvien kysymysten näkökulmasta (mm. Innes 2007; Virta 2012; Houtsonen ym. 2017; Jukarainen & Taponen 2017). Toisaalta poliisin sidosryhmäyhteistyötä on tarkastelu organisaatiokulttuurin kautta. Hierarkkisen johto- ja organisaatiomallin sekä päätöksentekokulttuurin rinnalla yhteisölähtöinen työskentely on edellyttänyt eri näkökohdat huomioivaa hienovaraista neuvottelua, päätöksentekoon liittyvän auktoriteettiaseman muutosta sekä osallistuvaa johtamistapa (Björk 2006; 2016; Adams ym. 2002; myös Eronen 2014).

Suomessa koetaan vahvaa luottamusta poliisia kohtaan (Kääriäinen 2008; Poliisibarometri 2016). Tämän voi ajatella vaikuttavan myönteisesti monialaisen yhteistyön toteutukseen. Myös suhteessa maahanmuuttajiin, joilla mahdollisesti on aiemman kokemuksensa pohjalta kielteisiä asenteita poliisia tai yleisesti viranomaisia kohtaan, poliisi on pyrkinyt luomaan ja vahvistamaan luottamusta (Tanner 2008; luottamuksen haasteista, ks. Kääriäinen & Niemi 2014; myös Turtiainen 2012). Vastavuoroinen yhteistyö poliisin ja eri osapuolten välillä nähdään keskeisenä arjen turvallisuuden rakentamisessa (vrt. Himberg 2017; Crawford & Hutchinson 2016; maahanmuuttajayhdistysten roolista kansalaisyhteiskunnassa ks. Pyykkönen 2007; Pyykkönen & Martikainen 2013).

Luottamuksen ulottuvuudet ja tilannekohtaiset tulkinnat

Poliisin työtä suhteessa monialaiseen yhteistyön kotouttavassa työssä voidaan teoreettisesti tarkastella eri näkökulmista. Tässä artikkelissa lähestyn poliisityötä paikallisena, kasvokkaisena ja tilannesidonnaisena osaamisena (Lipsky 1980), jolle on ominaista ongelmien moninaisuus (mm. Björk 2012).

Vastaavasti kotouttavaan työhön läheisesti liittyvät käsitteet, kuten esimerkiksi etnisyys, voidaan nähdä muuttuvina ja tilannesidonnaisina. Taustalla on pyrkimys ylittää ihmisten kategorisointi

esimerkiksi etnisyyden ja tähän liitetyn yksilöitä yhtenäistävän ryhmäsidonnaisuuden perusteella. Tällöin lähtökohtana on ajatus siitä, että etnisyys on perustaltaan yksi sosiaalisen maailman havaitsemisen, tulkitsemisen ja esittämisen tapa. Toisin sanoen, etnisyyden määrittelyssä kyse ei ole ”tosiasiasta”, vaan pikemminkin yhdestä näkökulmasta tai tavasta nähdä maailma (Brubaker 2013, 41; Brubaker 2015).

Käytännön poliisityössä, jossa yleistason hallinnollisia ohjeistuksia ratkaistaan yksittäisiin tilanteisiin soveltaen, ”muuttuvien kategorioiden” haasteet tulevat esiin. Poliisityön katsotaan olevan ihmiskeskeistä asiantuntijatyötä, jolle on ominaista ongelmien monisyisyys ja monimutkaisuus. Poliisityössä toiminnan tarkoitusta parhaiten palvelevaa ratkaisua tavoitellaan oman harkinnan, aikaisemman kokemuksen, laintuntemuksen, neuvottelun ja tilanteessa tarjolla olevan informaation avulla. On myös todettu, että eri sidosryhmien kanssa tehtävää yhteistyötä voi osin rajoittaa se, että poliisityö nähdään enemmän operatiivisena toimintana (tekoina) kuin systemaattisena tietämyksenä (tietona) (Huotari & Puttonen 2012, 125-128).

Laajalti poliisin työtä ja sen muutosta Ruotsissa tutkinut Micael Björk (2012) on kiinnostavalla tavalla analysoinut luottamusta suhteessa poliisityön moninaisuuteen ja muuttuviin tilanteisiin. Poliisilla legitimiinä turvallisuusviranomaisena on oikeus voimankäyttöön samalla kun poliisityön tavoitteena on turvata ihmisten yhteistä vapautta. Yleisen järjestyksen ylläpitämisen ja ihmisten suojelun ja auttamisen taustalla on pyrkimys turvata avoimen yhteiskunnan toiminta (emt., 109). Tosin Björkin mukaan tulisi luopua oletuksesta, että poliisi on eräänlainen yhteiskunnallisen turvallisuuden ja kokonaisuuden ”lakeija”, sillä heidän suhteensa ympäröivään yhteiskuntaan muodostuu yllättävistä ja vaikeista päätöksistä, mikä myös vaikuttaa työn mentaliteettiin (*”vi får laga efter läge”*). Yhteiskunnan heterogeenisuus ja monimuotoisuus omalta osaltaan haastavat luottamuksen rakentamista, mikä vaikuttaa myös poliisin työhön (Björk 2012, 109; vrt. Turtiainen 2012).

Björkin mukaan luottamusta poliisityössä luonnehtii jatkuva epävarmuus, ehdollisuus ja riippuvuus, onpa kyse sitten suhteista kollegoihin, johtajiin, poliittisiin päättäjiin tai tiedotusvälineisiin. Luottamukseen liittyen hän on hahmottanut viisi erilaista ulottuvuutta. Ensinnäkin, luottamus näyttäytyy tietyllä tavoin vastakuvana, institutionalisoituneen epäluottamuksen ja skeptisyyden muotona suhteessa kansalaisiin. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisin yhteiskunnallinen rooli on valvoa, kontrolloida ja seurata kansalaisten toimintaa, samalla kun kyse on luottamuksen rakentamisesta. Toisena ulottuvuutena Björk tarkastelee organisatorista puskurivyöhykettä luottamuksen ja uskottavuuden välimaastossa. Tähän liittyen erityisesti ylemmät poliisijohtajat kohtaavat

julkisuuden suhteessa poliittisen keskustelun ja tiedotusvälineiden todellisuuteen, mikä on muuttunut yhä vaikeaselkoisemmaksi ja vaativammaksi. Kolmanneksi luottamusta voidaan lähestyä nuorisoriikostutkijoiden epävirallisten tunnesäännösten (*känsloregler*) kautta. Tämä tulee esiin tilanteissa, joissa he rakentavat luottamusta esimerkiksi epäiltyjen jengirekrytoijien kanssa tilannekuvan saamiseksi ja ratkaisemiseksi. Neljäs näkökulma käsittelee luottamuksen ja epäluottamuksen vaikutusta tai tasapainoilua monikulttuuristen kaupunkilähiöiden lähipoliisitoiminnassa; millä tavoin ja kenen kanssa poliisin tulee toimia, ilman että yhteistyö samalla edistää rinnakkaisia, epävirallisia valtarakenteita tai taloudellisia verkostoja nk. harmaalla alueella (*parallelt samhälle*). Viides ulottuvuus liittyy poliisiorganisaation sisäiseen tiedonvaihtoon ja henkilöstön keskinäiseen luottamukseen. (Björk 2012, 109-110.)

Poliisityön luottamuksen eri ulottuvuuksien vaikutus on syytä huomioida myös silloin, kun tarkastellaan kotoutumisen edistämistä monialaisena yhteistyönä. Tällöin sekä esiintyvät että myös ääneen lausumattomat odotukset eri osapuolten välillä voivat vaikuttaa ratkaisevasti yhteistyön toteutukseen ja tavoitteisiin käytännössä.

Aineisto

Artikkeli pohjautuu sosiologian väitöskirjatutkimuksen laadulliseen tutkimusaineistoon, joka koostuu poliisihenkilöstön yksilö- ja fokusryhmähaastatteluista. Tässä artikkelissa hyödynnän aineiston litteroituja yksilöhaastatteluista sekä tekemiäni keskustelumuihinpanoja. Puolistrukturoidut haastattelut ($n=14$) on koottu eri puolilta Suomea neljän poliisilaitoksen alueelta sekä yhdestä muusta yksiköstä marraskuun 2015 ja joulukuun 2016 välisenä aikana. Kaksi haastattelukeskustelua käytiin ruotsiksi, muut suomeksi.

Haastateltavat poliisit ovat valikoituneet mukaan sillä perusteella, että heillä on omakohtaista kokemusta monialaisesta yhteistyöstä, joka tilannekohtaisesti on voinut liittyä kotouttavaan työhön. Yhteistyössä he ovat olleet mukana joko toimenkuvansa tai oman aloitteensa pohjalta. Henkilöiden tavoittamisessa olen hyödyntänyt nk. lumipallomenetelmää. Haastatteluhetkellä he työskentelivät erityyppisissä työtehtävissä, kuten kenttäpartiossa tai -valvonnassa, aluepoliisina, nuorten rikostutkinnassa, ennalta estävässä toiminnassa tai ulkomaalaispoliisina. Osa työskenteli päällystötehtävissä (kenttä- tai tutkintaryhmä, laajempi yksikkö), mutta kaikilla oli tiivis yhteys käytännön tason asiakastyöhön suoraan ja/tai sidosryhmäyhteistyön kautta. Haastateltujen poliisien

työkokemus vaihteli viidestä vuodesta eläkeikää lähentelevään kokemuspohjaan. Haastateltavista kaksi on naisia.

Tutkimusaineiston keruu käynnistyi samana ajankohtana, jolloin EU-alueelle ja sen myötä myös Suomeen hakeutui poikkeuksellinen määrä turvapaikanhakijoita. Tämä vaikutti poliisin työresursseihin loppuvuodesta 2015 ja alkuvuonna 2016, mikä puolestaan heijastui haastatteluiden toteutuksen aikatauluihin sekä osittain myös keskustelujen sisältöihin. Oman tutkimukseni fokuksena on kotouttavaan työhön liittyvä yhteistyö, mikä viittaa tilanteeseen, jossa maahan muuttaneella henkilöllä on voimassaoleva oleskelulupa. Kuitenkin haastatteluissa tulee esiin myös yhteistyö liittyen työskentelyyn turvapaikanhakijoiden kanssa tai poliisin rooliin turvapaikanhakuprosessissa ko. ajankohtana. Ulkomaalaispoliisin tehtäviä on siirtynyt Maahanmuuttovirastolle vuosina 2016 ja 2017, mikä myös on vaikuttanut heidän työhönsä.

Hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen mainitsin jo haastattelusta sovittaessa keskustelun luottamuksellisuudesta sekä siitä, että anonymiteetin säilyttämiseksi tunnistettavuudet sekä henkilöettä paikkakuntatasolla poistetaan. Varmistin asian vielä haastattelutapaamisen alussa. Yhteydenottovaiheessa kerroin Poliisihallituksen tutkimusluvasta, minkä perusteella haastateltavien oli mahdollista osallistua tutkimukseen työajalla, toki oman kiinnostuksensa ja vapaaehtoisuutensa pohjalta.

Aineistoanalyysi perustuu haastatteluiden kriittiseen lähilukuun. Litteroidut yksilöhaastattelut on ensin käyty läpi ilman ennakkoon valmiita luokitteluja kysymyspohjaisesti. Tämän jälkeen aineisto on jäsennelty ja luokiteltu esiin nousseiden teemojen pohjalta. Anonymiteetin säilyttämiseksi suorissa lainauksissa käytetään numeroitua koodia tiettyyn haastatteluun viitaten (H1, H2 jne.). Aineistolainauksen pohjalta käytän tekstissä termiä eri kieli- ja kulttuuritaustaiset henkilöt, mutta myös ilmausta maahanmuuttaja tai maahanmuuttajataustainen henkilö.

Poliisi yhteistyön tekijänä kotouttavassa työssä

Tässä luvussa käyn läpi kokemuspohjaisia näkemyksiä kotoutumisen edistämiseen liittyvästä monialaisesta yhteistyöstä, joita erilaisissa tehtävissä työskentelevillä poliiseilla on osana omaa työtään. Analyttisinä kategorioina kuvailen yhteistyön lähtökohtia ja koettuja hyötyjä sekä sitä, millaista lisäarvoa poliisi kokee voivansa tuoda yhteistyöhön. Toiseksi tuon esiin haastateltavien pohdintaa siitä, miten he näkevät poliisin työn suhteessa kotouttavaan työhön. Tämä on tärkeä

kysymys analyysin taustalla, vaikka tutkimuskohteena onkin yhteistyö, poliisi–asiakassuhteen sijaan. Kolmantena tarkastelen yhteistyötä suhteessa poliisin työnkuvan kokonaisuuteen, resursseihin ja työyhteisöön. Lopuksi käsittelen yhteistyön ongelmakohtia ja ristiriitaisuuksia aineistossa esiin tulevien kuvausten pohjalta.

Yhteistyön lähtökohtia ja merkityksiä

”Turvallisuuden edistäminen, parantaa turvallisuutta, ei ole vain poliisin työtä vaan siihen pitäis saada kaikki mukaan. [...] Toinen on sitte että maahanmuuttajat, tai puhutaan eri kieli- ja kulttuuritaustaiset henkilöt, on sitte, tai ei puhuta kohderyhmistä vaan puhutaan yhteisöistä joiden kanssa pyritään tiiviiseen yhteistyöhön ja luottamuksen rakentamiseen, jotta me pystytään ratkaisemaan heidän kanssaan yhdessä heitä koskevia turvallisuusongelmia.” (H3)

Edellä oleva lainaus tiivistää lähtökohdan, minkä vuoksi poliisi tekee yhteistyötä eri tahojen ja toimijoiden kanssa. Kyse on turvallisuuden edistämisestä yhteisenä toimintana eri sidosryhmien kanssa (mm. Himberg 2017). Poliisi ei yksin määritä turvallisuuteen liittyviä tavoitteita tai ongelmakohtia, vaan tähän tarvitaan erilaisia näkökulmia ja laaja-alaista kokemuspohjaa. Tilannekuvan luominen ja ratkaisujen löytäminen edellyttävät yhteistyötä, jonka onnistuminen puolestaan vaatii vastavuoroista luottamusta eri osapuolten kesken. (Björk 2012; myös Crawford & Hutchinson 2016.)

Sektorirajat ylittävää yhteistyötä poliisin, eri viranomaisten sekä muiden toimijoiden kesken tehdään esimerkiksi aluetyöhön, turvallisuussuunnitelmiin sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyen (mm. moniammatillinen Ankkuri-toiminta; ks. Sisäministeriö 2016). Pysyviä toimintamalleja on voitu rakentaa myös määräaikaisten, hanke pohjaisesti syntyneiden yhteistyön kautta.

”[muualla] ihmeteltiin monesti sitä yhteistyötä, miten saumattomasti täällä työskennellään, kaupungin hallintokunnat ja poliisilaitos [nuoriin liittyvissä kysymyksissä]. Että niitä kun on ollu pitkinä hankkeina, ne on jääneet toimintamalleiksi, ei oo ollu vaan tiäkkö niinku sanoja paperilla vaan ne on ollu ihan oikeesti konkreettisia hankkeita jotka on muuntuneet sittemmin toimintamalleiksi. Että ne ei oo hankkeita enää.” (H14)

Yhteistyö korostuu poliisin ennalta estävässä työssä. Tämä tulee ilmi alla olevassa lainauksessa, joka kuvailee haastatteluhetkellä ajankohtaiseen aiheeseen liittynyttä yhteistyötapaamista. Mukana tässä oli ollut sekä viranomaisten että eri järjestöjen ja yhdistysten edustajia.

”Tää on ihan hyvä esimerkki siitä, että itsekin aukesi silmät siitä, että kyllähän meillä ennalta estävässä toiminnassa se on yks lähtökohta, että me poliisina ei pystytä yksin tekemään näitä asioita, ratkasemaan. Et semmosesta perinteisestä poliisitoimintamallista on vaan tultava ulos, että poliisi menee paikalle ja sanoo, että laki sanoo näin ja tekkää näin. [...] Kyl me tehdään täällä ihan jatkuvasti muitten kanssa töitä. Ei pelkästään viranomaisten, vaan nimenomaan näitten järjestöjen kanssa, ja on todettu että siellä on ihan valtava kapasiteetti. Hirveesti niinku tahtoa, ennen kaikkea.” (H5)

Aluetyön kannalta käytännönläheiset, asumiseen liittyvät kysymykset ja yhteistyö esimerkiksi isännöitsijä- ja kiinteistöalan yritysten tai asukasneuvojen kanssa koetaan tärkeinä. Toimivan viranomaisverkoston nähdään tukevan omaa työtä sekä myös karsivan tarpeetonta päällekkäisyyttä.

”Kun tunnetaan hyvin, [alueellinen viranomaisyhteistyö] toimii ilman mitään salassapitohömpötyksiä.” (H4)

Mutta minkä vuoksi poliisia heidän mielestään pyydetään yhteistyöhön? Haastateltavien mielestä muut tahot pitävät poliisin mukanaoloa yhteistyössä tärkeänä ja merkityksellisenä. Perusteina sille, että poliisia pyydetään mukaan, mainitaan uskottavuuden lisääntyminen kyseisen asian suhteen sekä tietty jämäkkyys: poliisia arvostetaan, pidetään oikeudenmukaisena, tai ”*informaatio mitä tulee niin se on oikeellista*” (H14). Joissain tilanteissa poliisi voi olla kokoava voima yhteistyön käynnistämiseksi tai sen jatkamiseksi.

Vastaavasti poliisin kannalta tärkeänä nähdään poliisin ja kansalaisten välisen suhteen edistäminen, yhteistyön monimuotoisuus ja kumppanuuksien rakentaminen. Samalla kun muiden toimijoiden ymmärrys poliisin työstä kasvaa, myös poliisin oma tuntemus sekä toisten työstä että heidän yhteiskunnallinen kokonaiskuvansa laajenevat. Tavoitteena on, että tehdään ”*samoilla termeillä samoja asioita*” (H6).

Yhteistyö eri kieli- ja kulttuuritaustaisten yhdistysten tai uskonnollisten yhteisöjen kanssa käynnistyy yleensä poliisin aloitteesta. Joskus yhteistyö alkaa myös yhdistyksen tai yhteisön ehdotuksesta, kun poliisia pyydetään esimerkiksi kertomaan suomalaisen yhteiskunnan rakenteesta,

lainsäädännöstä tai yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista. Aiheena voivat olla nuoriin liittyvät huolet tai kysymykset, joita käsitellään vanhempien kanssa, kuten alla olevassa lainauksessa:

K: ”Miten sä ite oot ollu mukana – sua pyydetään?”

V: Joo. Lähinnä puhumaan.

K: Mistä? Mitä ne aiheet on?”

V: Laidasta laitaa, päihteet, poliisin työ, lastenkasvatus. Ihan näin yksinkertasi, elämään liittyviä asioita”. (H7)

Yhteistyön lähtökohtana voi olla joko yleinen, avoin ”valistus” (vrt. Niemi 2010) tai jokin ristiriitainen tilanne, johon haetaan yhteistä ratkaisua. Haastateltavat kuvailevat yhteistyötä mahdollisuutena kysyä ja tarkentaa asioita kasvokkain, erilaisten näkemysten jakamisena, molemminpuolisena oppimisena ja ymmärryksen lisääntymisenä sekä myös tilannekohtaisten ratkaisujen löytämisenä (vrt. Jukarainen & Taponen 2017):

”Ainakin ite näen, kun poliisi on mukana, se on signaali yhteisöjen suuntaan, että niistä ollaan kiinnostuneita, niiden halutaan olevan osa tätä yhteiskuntaa. Kenties signaali siitä, että niissä yhteisöissä on sellaisia haasteita tai ongelmia, joihin ehkä tarvitaan laaja-alaisempaa tulokulmaa kuin että he keskenään yrittävät setviä.” (H6)

Muodoltaan yhteistyö vaikuttaisi olevan tiedonjakamista ja keskinäistä konsultointia, sekä jonkin verran myös toiminnan koordinoimista (Glasby 2007). Ajallisesti tarkasteltuna toteutus saattaa olla satunnaista, tilannesidonnaista tai jatkuvaa, osin aiheesta ja yhteistyösuhteesta riippuen.

Aineiston pohjalta muodostuu käsitys, että yhteistyö kotoutumisen edistämiseen liittyen voi olla yksi osa muuta yhteistyötä, eli nousta yhtenä aiheena esiin eri työryhmissä tai verkostoissa (vrt. Säävälä 2012). Toisaalta yhteistyötä kieli- ja kulttuuritaustaisten yhdistysten tai uskonnollisten yhteisöjen kanssa pyritään rakentamaan erikseen. Näin ollen on relevanttia tarkastella, millaisena kotouttava työ nähdään ja miten sen koetaan liittyvän poliisin työhön.

Käsitys kotouttavasta työstä yhteistyön taustalla

Kotoutumisen edistäminen nähdään työnä, jota tehdään kouluissa ja oppilaitoksissa sekä sosiaalityön ja työvoimahallinnon piirissä; ”kotouttamisen kyllä hoitaa pääasiassa joku muu

viranomainen kuin poliisi” (H3). Kotoutumisessa korostetaan osallisuutta, vastuuta oman elämäntilanteen ja omien asioiden hoitamisesta, halua oppia kieltä sekä mielekkäitä sosiaalisia suhteita.

Tosin kotouttavan työn taustalla olevaa integraatioajatusta myös kritisoidaan ihmisten kyvykkyyttä ja osaamista aliarvioivana näkökulmana: *”Aivan kuin niillä jotka tänne tulee, ei olisi mitään lähtökohtia millekään sosiaalisille normeille, ja me [suomalaiset] yritetään opettaa sivistystä.” (H13)*

Poliisi yhtenä viranomaisena kohtaa erilaisia ihmisiä eri tilanteissa. Tämän vuoksi myös heidän osuutensa kotouttavassa työssä nähdään tärkeänä:

”Että voi keskustella ja tavallaan niinku sit sieltäkin jos heillä on jotain huolia tai murheita tai ongelmakohtii, ja tämmösii näin, ni kyl se vaan se. Ei tätä työtä tehdä minkään tietokoneen takana, ja papereita laatimalla, et se on vaan. Tää on mun mielipide, mitä enemmän tuolla liikkuu ja näkee, ja keskustelee, sen paremmin tavallaan sitte, myöskin tässä kotouttamisessa on tärkeitä tämmönen. Et on tällasia keskustelumahdollisuuksia.” (H9)

Kyse voi olla esimerkiksi liikenteenvalvonnasta, perhekriiseistä, lupahallinnosta ja sen yhteydessä annettavassa opastuksesta tai oleskelulupaan liittyvistä kysymyksistä. Esimerkiksi maahanmuuttajataustaisten nuorten kuulustelutilanteet, joissa myös alaikäisen vanhemmat ovat läsnä, nähdään osana kotouttavaa työtä:

”Et se on tavallaan sitä kotouttamista, että mehän voidaan näis [nuorten] kuulustelutilanteis. Mehän puhutaan monenlaisia muitakin asioi, kuin se rikosasia.” (H7)

Keskustelun, ajatustenvaihdon ja tiedonjakamisen avulla pyritään ennakkokäsitysten ja asenteiden muokkaamiseen puolin ja toisin. Samalla poliisi voi kertoa – mikäli tähän on tarvetta – esimerkiksi kansalaisten yhdenvertaisuuteen, sukupuolten väliseen tasa-arvoon tai viranomaistyöhön liittyvistä kysymyksistä (vrt. kotoutuminen arjen kansalaisuutena, Vuori 2015). Ohjauksella ja yhteydenpidolla pyritään siihen, että vaikeita tilanteita ei ratkota yksinomaan perheen tai yhteisön sisällä, vaan tarvittaessa uskalletaan pyytää apua (mm. Björk 2006):

”Meidän työ on tietysti sitä että tuodaan tutuksi sitä omaa työtä, ja kerrotaan että tässä maassa poliisiin voi luottaa ja että poliisiin voi turvautua, viranomaisiin. Se on se meidän tapa auttaa kotoutumisessa, ettei tarvii ainakaan poliisia pelätä.” (H3)

Poliisin rooli kotoutumisen edistämässä nähdään tärkeänä niissä tilanteissa, joissa maahan muuttaneella on aiemman kokemuksen pohjalta kielteinen, jopa pelokas asenne poliisia ja yleensä viranomaisia kohtaan. Tällöin halutaan korostaa ihmisten yhdenvertaisuutta ja arvostavaa työtettä. Tämä tuodaan esiin myös esimerkiksi ulkomaalaispoliisin työnkuvaan liittyvän (kielteisen) oleskelulupapäätöksen ilmoittamisen kohdalla, jossa kyse on vahvasti tunnelatautuneesta tilanteesta:

”No siinä tilanteessa haluan kohdata asiakkaan kunnioittavasti, ja silleen että me ollaan ihmisiä molemmin puolin pöytää. Ja samalla kertoa selkeesti mistä on kyse.” (H12)

Useissa esimerkkitalanteissa korostetaan tasa-arvoista kohtaamista ja vuorovaikutusta, jossa tavoitteena on luottamuksen rakentaminen poliisiin yhtenä viranomaistahona:

”Suomessa kun ajattelee, niin suomalaisen nuoren ajatusmaailmassa kyl mä tiedän, että vielä poliisia kunnioitetaan. Se on niinku haluttu ammatti. [...] et ne [maahanmuuttajataustaiset] jotka syntyvät Suomeen, ne näkee jo koulussa suomalaisen poliisin toiminnan, siitä tulee normaalia. Mutta sitte tulee ne, jotka ei oo sitä väylää, ni heille sen kertominen tulee vaan sillä läsnäololla. Se tulee silleen. En mä voi sanoa että hei, mä olen hyvä jätkä, luota minuun, ja sä luotat suomalaiseen poliisiin. Ei se tuu sillä. Se voi tulla ihan sillä, että me pelataan jotain pingistä nuokkarilla. Se voi tulla sillä se luottamus. Mun ajatus on se, että se pätee tähän suomalaiseen nuoreen ihan samalla tavalla. Ne haastaa mut pingispeliin ja mä pelaan sen ja häviän, mutta silti mä en suutu ja käytä niitä poliisin voimakeinoja vaan siks, että mä hävisin.” (H2)

Kotouttavana työnä tuodaan esiin erilaiset arkiset kohtaamiset, joissa samalla pyritään rakentamaan molemminpuolista luottamusta (Björk 2012). Haastateltavat korostavat, että työtä tehdään yhdenvertaisuuden pohjalta henkilön elämäntilanne ja hänen taustansa huomioiden. Toisin sanoen, etnisyys ei välttämättä ole ”määräävä tekijä” tai lähtökohta, vaan pikemminkin työ perustuu muuttuvaan, tilannekohtaiseen arvioon siitä, mistä kulloinkin on kyse ja mitä siinä tilanteessa tulee erityisesti huomioida. (vrt. Anis 2008; Hagelund 2009; Brubaker 2013)

Yhteistyö suhteessa oman työn kokonaisuuteen

Yhtenä teemana haastatteluissa käsiteltiin sitä, millä tavoin yhteistyö käytännössä toteutuu suhteessa muuhun poliisin työhön. Kuten yhteistyön eri muodot vaihtelevat, myös yhteistyön osuus poliisin työssä vaihtelee riippuen toimenkuvan luonteesta ja paikallisen toimintaympäristön piirteistä. Lisäksi yhteistyön – ja kotouttavan työn – organisoinnin alueelliset erot tulevat esiin. Kysymys liittyy työn resursseihin niin ajankäytön kuin osaamisenkin kannalta, kuten yksi haastateltavista halusi täsmentää: ”*Osuus mun työssä? Tarkoitatko määrää tai prosenttia, vai meidän osaamista?*” (H10)

Yleisesti todetaan, että yhteistyön tekeminen ja sen rakentaminen vaativat aikaa. Kuitenkin samalla jo pienet, ajallisesti lyhyet yksittäiset kohtaamiset nähdään oman työn kannalta merkityksellisinä:

”Et kyllä niinku tuossa oli juttelua siitä kyynisyydestäkin, niin jos aattelee ettei oo millään mitään merkitystä, että tommonenki yks kohtaaminen, sil ei oo mitään merkitystä, ja tulee kyyniseks, ni ei sitte kannata tehdä yhtään mitään. Et kyl se niinku pienistä teoista koostuu tavallaan se kokonaisuus. Miten kaikki, eri viranomaiset niinku kohtaa näit ihmisii, ja miten heidän elämänsä pala palalta rakentuu tavallaan tänne sitte.” (H9)

Ajankäytön kannalta korostuvat yhteistyön tavoitteellisuus ja mielekkyys, tai kuten eräs haastateltava kuvasi, ”*ei mitään pullakahvikokouksia*”. Erilaiset yhteistyömuodot nähdään tärkeinä, mutta myös kuormittavina. Yhteistyön kautta tulee esiin asioita, jotka vaativat yhteydenottoja tai muita jatkotoimenpiteitä:

”Aikaa se vie... poikii mulle joka kerta töitä. Aina kun oon yksittäisen toimijan kanssa, vaatii jonkun toimenpiteen, kotikäynti, puhuttelu, yhteys kouluun. Työllistän itteäni.” (H4)

Osa haastatelluista kokee kotouttavaan työhön liittyvän yhteistyön yksinäisenä ja kaipaa siihen enemmän sekä tietoa että kollegiaalista tukea vastaavanlaista työtä tekevien poliisien kanssa:

”Joo, se on yksinäistä työtä. Olis kiinnostava tietää kuinka moni [poliisi] ja millä tavoin esimerkiksi naisen asemaan ja oikeuksiin liittyviä kysymyksiä käsitellään ja niistä puhutaan. En tiedä, haluisin jakaa näitä kokemuksia enemmän.” (H10)

Vaikeana pidetään oikeiden yhteyshenkilöiden löytämistä, mikä toisaalta nousi esiin myös yhteistyön merkitysten osalta. Yhteyshenkilön löytämisen vaikeus mainitaan sekä viranomaistyön että eri järjestöjen tai yhteisöjen suhteen:

”Et jos vaikeinta ois, ni sen oikeen ihmisen löytäminen. [...] just niinku tämmöset tapahtumat, on se sit seminaari tai jotain mitä tahansa, sinne se mukaan lähteminen että sä tutustut niihin ihmisiin. Tai ne näkee sut, hei et toi on ihan tavallinen ihminen ja sillä on tämmösiä mielipiteitä. Se helpottaa niiden asioiden hoitamista.” (H2)

Jatkossa yhteistyön nähdään edelleen lisääntyvän. Samalla toivotaan selkeyttä ja suunnitelmallisuutta työn aika- ja osaamisresursseihin sekä pitkäjänteisempää tukea siihen, millä tavoin ja minkä verran yhteistyötä käytännössä voi tehdä.

Yhteistyön dilemmat

Siitä huolimatta, että yhteistyö koetaan tärkeänä ja mielekkäänä työmuotona, siihen liittyy myös ristiriitaisia jännitteitä ja ongelmakohtia. Yhtenä esimerkkinä tulee esiin henkilösidonaisuus, jota kuvaillaan toisaalta luottamuksen saavuttamisen yhtenä edellytyksenä, toisaalta kulttuurienvälistä vuorovaikutusta kuvaavana piirteenä (Björk 2006; Bruselius-Jensen & Pless 2017):

”Juu, ne luottaa siihen että mä teen sitä hommaa rehellisesti ja tietysti teen mitä poliisiin kuuluu tehdä. Myöskin niinku autan heitä, jos on tarvetta. Voisko sanoa että se menee aika paljon näiden yhteiskunnan toimintojen selittämiseen, että minkä tähden näin tehdään [...] Siinä on välillä tosi vaikee pitää sitä tuttavan ja virkamiehen välistä rajaa, että ei saa lähtee liian tuttavaks. Nehän helposti tekee sen, että ne helposti ottaa jo melkein sukulaiseks [...] ei oo mitenkään helppo pitää sitä rajaa.” (H7)

Kasvokkainen kanssakäyminen inhimillistää viranomaisen kohtaamista, mutta samalla tekee (yhteis)työstä henkilöitymisen vuoksi haavoittuvaa:

”Et tavallaan se on hyvin sellaista henkilösidonnaista. Et toki, se jossain määrin parantaa luottamusta koko poliisiin, mutta kyllä se usein on niin, että mä haluan jutella sen yhden poliisin kanssa, että onko se poliisi-Janne paikalla? Et haluan

jutella sen kanssa. Tämä on tietysti vielä hyvin haasteellinen asia tässä. Mitä enemmän asiat on henkilösidonnaisia, niin saatetaan nuukahtaa jos henkilö ei syystä tai toisesta olekaan käytettävissä, vaihtaa työpaikkaa tai tulee jotain muuta. Sit saatetaan romahduttaa se taso taas. Mutta ehkä se on niin että se [luottamus] pikkuhiljaa tulee näiden yksittäisten kontaktien kautta.” (H5)

Vastavuoroisen yhteistyön ja luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa ja toisaalta pitkään rakennettu yhteys voidaan menettää nopeasti. Haastatteluissa viitataan poliisiorganisaation sisäisiin näkemyseroihin, sekä myös poliisityön julkiseen rooliin, joka voi kääntyä käytännön tason työn kannalta kielteiseksi vaikutukseksi (*tillitens flyktiga natur*, Björk 2012):

”Vaikeeta tietenkä on se, että erikieliset ja kulttuuritaustaiset tai maahanmuuttajat ei oo yks homogeeninen ryhmä, vaan siellä on toistasataa erilaista, erikielistä ja eri kulttuurista, pitäis osata jollain lailla tietää kaikista jotain edes, että siitä yhteistyöstä tulee mitään. Että sen yhteistyön rakentaminen on hyvin vaikeeta, ja luottamuksen rakentaminen on hyvin vaikeeta, vaivalloista. Ja kun sen luottamuksen saa rakennettua, niin ei tarvita kuin yks varomaton lause mediassa niin se menee samantien. Se on poissa se luottamus sitten. Se on se hankaluus tuossa.” (H3)

Haastatteluissa tulee esiin huoli poliisien asenteista ja osaamisvajeesta liittyen yhteistyöhön eri kieli- ja kulttuuritaustaisten toimijoiden kanssa:

”Meidän yhteisössäkään se ei oo välttämättä niin vahvasti, se ei oo mikään semmonen niinku, miks sitä nyt sanois, mediaseksikäs aihe ollenkaan, siis ei ollenkaan tämmönen maahanmuuttaja, kotouttaminen, tukeminen.” (H2)

Yhteistyön merkityksen esiin tuominen omassa organisaatiossa koetaan haastavaksi. Yksi ongelmakohta nähdään siinä, miten tehdä työ näkyväksi, sillä yhteistyön toteutuksen ja ennalta estävän toiminnan kannalta poliisityön suoritteiden ja tulosten mittaaminen on vaikeaa:

”Mutta kyllä sitä tuota, välillä joutuu kovastikin perustelevaan, varsinkin tekemään tätä työtä näkyväksi. Me ite tiedetään toki mitä me tehdään, mutta meiltä ei synny pöytäkirjoja niinku tutkinnasta [...] meillä ei ole sellasii keikkoja ku hälytyspartioilla. Että tulee keikka, joka lyödään rekisteriin, ja siihen tulee suoritteet. Ja sit ne voidaan ajaa tilastoihin [...] Et tavallaan se, tietysti poliisityö muutenkin on vaikeesti mitattavaa, tai turvallisuuden tuottaminen yleensäkin, ni kyl se ennalta estävä

toiminta on äärimmäisen vaikeeta mitata. [...] Ni se on yks haaste, että miten tehdä tätä työtä näkyväksi ja sitä kautta perustella kuinka tärkeätä se on.” (H5)

Työn taustalla esimiesten ja laitoksen johdon tuen merkitys korostuu, joskin monialaista yhteistyötä on usein tehty ja kehitetty itsenäisesti (vrt. Eronen 2014). Samalla tulee esiin huoli siitä, että yhteistyötä ei välttämättä pystytä tekemään suunnitelmallisest ja pitkäjänteisesti.

Vaikka edellä kuvaillaan margninaalisuutta suhteessa työyhteisöön, tuodaan esiin myös oman organisaation sisäinen yhteistyö ja sen merkitys. Monialaisessa yhteistyössä saatua asiantuntemusta voidaan hyödyntää esimerkiksi yksittäisen tutkinnan taustoittamisessa sekä kokonaiskuvan hakemisessa tiettyyn ongelmatilanteeseen tai ilmiöön.

Aineistosta tulee ilmi, kuinka monialaisen yhteistyön organisointi kotouttavassa työssä vaihtelee eri alueilla (vrt. Houtsonen ym. 2017). Samoin todetaan, että yhteistyötoiveita poliisille esitetään paljon. Tämän vuoksi toimintaa on rationalisoitava paikallisten painopistealueiden ja ajankohtaisen tilannekuvan pohjalta.

Johtopäätökset

Tässä artikkelissa tarkastelin poliisien omakohtaisia kokemuksia monialaisesta, kotoutumisen edistämiseen liittyvästä paikallisesta yhteistyöstä Suomessa. Keskeisenä johtopäätöksenä voi todeta, että yhteistyö on yhtäältä arkisen tavanomainen ja luonteva osa poliisityötä, toisaalta useiden risteävien, osin jännitteisten, tavoitteiden leikkauspiste. Tämä lataa yhteistyöhön eettis-moraalisen haasteen, joka edellyttää sekä joustavuutta että tilannekohtaista arviointikykyä.

Vahvasta ammatillisesta otteesta huolimatta haastateltavat kertoivat erilaisista tilanteista, joissa ei ole ollut selkeää tietoa tai ohjeistusta siitä, millä tavoin tulisi toimia (Lipsky 1980; myös Hagelund 2009). Havainto tukee teoreettista tarkastelua luottamuksen liikkuvasta luonteesta ja eri ulottuvuuksista poliisityössä sekä myös sitä, että yhteiskunnan monimuotoisuus luo uusia vaatimuksia vastavuoroisen luottamuksen rakentamiseen (Björk 2012). Toisaalta tilannekohtainen tulkinta ja ammatillinen joustavuus voidaan nähdä yhtenä edellytyksenä sille, että avoin vuoropuhelu esimerkiksi poliisin ja eri kieli- ja kulttuuritaustaisten yhdistysten tai uskonnollisten yhteisöjen kanssa on mahdollista, ja että se toteutuu ilman ennakko-oletuksia tai valmiita tulkintoja (vrt. Jukarainen & Taponen 2017; myös Brubaker 2013). Tämä vahvistaa käsitystä, että paikallinen,

kasvokkain tapahtuva poliisityö edellyttää tietoisuutta luottamuksen ja epäluottamuksen vaikutuksesta yhteistyön rakentumiseen. Sen sijaan haastatteluissa ei tullut esiin huomioita siitä, että poliisin tulisi välttää yhteistyötä joidenkin tahojen kanssa sen vuoksi, että yhteistyön nähtäisiin edistävän rinnakkaisia, epävirallisia valtarakenteita yhteiskunnan reuna-alueilla (Björk 2006; 2012).

Poliisin rooli ja heihin kohdistuvat odotukset ovat olleet esillä kotoutumiseen liittyvässä julkisessa keskustelussa, paljolti juuri poikkeuksellisen turvapaikanhakijamäärän vuoksi vuosina 2015 ja 2016. Yllättävää kyllä nämä aiheet eivät tulleet esiin haastattelutilanteissa, mikä kertonee poliisin vahvasta ammatillisesta identiteetistä ja siitä että heillä on kykyä ”puskuroida” heidän työnsä ympärillä käytävää keskustelua (vrt. Björk 2012).

Monialaista yhteistyötä tehdään sekä toimintaa linjaavalla tasolla että tilannekohtaisesti, mutta se, milloin yhteistyö nähdään nimenomaan kotouttavana työnä, vaihtelee tapauksittain. Havainto myötäilee Rogers Brubakerin (2013) ajatusta etnisyydestä muuttuvana määreenä: etnisyys on pikemminkin kontekstisidonnainen, tiettyyn tilanteeseen liittyvä näkökulma kuin staattisen pysyvä ryhmän tai yksilön ominaisuus. Vastaava tilanneherkkyys kuvaa paitsi poliisin työtä (Björk 2012; 2016; Huotari & Puttonen 2012) myös yleisesti ammatillisia osaamisvaatimuksia kotouttavan työn kannalta (mm. Anis 2008; Hagelund 2009; Säävälä 2012). Huomionarvoista on se, että yhteistyössä kyse ei ole vain ”sanelupolitiikasta” tai yhdensuuntaisesta viestinnästä myöskään silloin, kun halutaan informoida kansalaisen oikeuksista ja velvotteista. Sen sijaan siinä korostuu sekä molemminpuolisen vuorovaikutuksen tarve että tavoite, jonka mukaisesti arjen turvallisuutta ei voi rakentaa eikä määrittää yksin poliisityön näkökulmasta vaan tämä edellyttää aktiivista vuoropuhelua eri toimijoiden kesken (vrt. Himberg 2017).

Poliisin kannalta monialaiseen yhteistyöhön kotouttavassa työssä liittyy erilaisia odotuksia ja muuttuvia tekijöitä. Yhteistyö on mutkaton mutta vaativa työmuoto, jossa eri osapuolten näkökulmat, tavoitteet ja oletetut vaikutukset vaihtelevat. Parhaimmillaan yhteistyö tukee omaa työtä ja edistää kokonaisvaltaisen ratkaisun löytämistä, mikä edellyttää odotusten selkeyttämistä ja luottamusta osapuolten kesken. Paikallistason kotouttava työ ”arjen kansalaisuuden rakentamisena” (Vuori 2015) sisältää paitsi hallinnollisten ohjeistusten ja yksilöllisten elämäntilanteiden yhteensovittamista, myös kieli- ja kulttuurisidonnaisten merkitysten huomioonottamista – samalla kun kyse on yhdenvertaisuuteen ja objektiivisuuteen tähtäävästä viranomaistyöstä. Voidaankin todeta, että näiden eri vaatimusten samanaikainen kohtaaminen on haastavaa, mutta myös antoisaa työtä, kuten useat haastateltavat oman kokemuksensa pohjalta toteavat.

Yhteistyöhön liittyvän luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa ja sitoutumista. Tämä tuodaan haastatteluissa vahvasti esiin. Haastateltavien kokemukset kertovat joustavuudesta – tosin myös siitä, että toimintamallit vaihtelevat, mikä on alueelliset erot huomioiden ymmärrettävää. Tutkimus tekee näkyväksi yhteistyön käytäntöjä ja osaamista. Samalla kuitenkin nousee esiin tarve ammatillisen osaamisen vahvistamiseen sekä tietotaidon jakamiseen. Kotouttavaan työhön liittyvä yhteistyö on jo olemassa olevaa, mutta myös uutta työtä, jonka merkitys tulee korostumaan jatkossa. Kun yhteiskunta on moninaistumassa erilaisten prosessien kautta, laaja-alainen näkemys ja tilannekuva ovat vaatimuksia, joita aktiivinen yhteistyö edistää.

.....

Väitöskirjatyöskentelyn apuraha Jenny ja Antti Wihurin rahastolta. Kiitokset myös Siirtolaisuusinstituutille tiiviistä yhteistyöstä.

Kirjallisuus

- Adams, R. E., Rohe W. M. & Thomas A.A. (2002) Implementing Community-Oriented Policing: Organizational Change and Street Officer Attitudes. *Crime and Delinquency*, 48 (3), 399–430.
- Anis, M. (2008) Sosiaalityö ja maahanmuuttajat: Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki: Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 47/2008.
- Björk, M. (2006) Ordningsmakten i stadens periferi. En studie av polisiära gänginsatser i Göteborg, 2004—2005. Eslöv: Brutus Östlings Bokförlag Symposium
- Björk, M. (2012) Fem punkter om polisen och tillitens flyktiga natur. Teoksessa C. Björngren Cuadra & O. Fransson (toim.) *Tillit och förtroende. Ständiga utmaningar för professionella*. Malmö: Gleerups, 109–130.
- Björk, M. (2016) *Den stora polisreformen. Fem arbetspapper*. Lund: Studentlitteratur.
- Brubaker, R. (2013) *Etnisyys ilman ryhmiä*. Tampere: Vastapaino.
- Brubaker, R. (2015) *Grounds for Difference*. London: Harvard University Press.
- Bruselius-Jensen, M. & Pless, M. (2017) Nye veje i det forebyggende politiarbejde med unge i udsatte boligområder. Erfaringer fra lokalnetværket for unge – et kriminalitetsforebyggende projekt igangsat af Københavns vestigns politi. Center for Ungdomsforskning. Institut for Læring og Filosofi. København: Aalborg Universitet i København.

Crawford, A. & Hutchinson, S. (2016). Mapping the Counters of 'Everyday Security': Time, Space and Emotion. *British Journal of Criminology* (56), 1184–1202.

Eronen, H. (2014) Voimaannuttavaan johtamiseen poliisissa? Teoksessa V. Muttilainen & V. Huotari (toim.) Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2014. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 112. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 119–124.

Glasby, J. (2007) *Understanding Health and Social Care*. Bristol: Policy Press.

Hagelund, A. (2009) Dealing with the Dilemmas: Integration at the Street-level in Norway. *International Migration* 48 (2), 79–102.

Himberg, K. (2017) Sisäisen turvallisuuden strategian eteneminen: Miltä turvallisuusympäristömme tulevaisuus näyttää? Puheenvuoro Muuttuva Suomi – Turvallisempi Suomi, valtakunnallinen turvallisuusseminaari. 25.1.2017, Turku. <http://intermin.fi/ajankohtaista/seminaarit/turku-2017>. Luettu 14.2.2017.

Houtsonen J., Taponen J., Jukarainen P. & Kujanpää O. (2017) Community Policing as a Social System and Its Components. Teoksessa P. Bayerl, R. Karlović, B. Akhgar & G. Markarian (toim.) *Community Policing - A European Perspective*. Advanced Sciences and Technologies for Security Applications. Cham: Springer, 51–64.

Huotari, V. & Puttonen, E. (2012) Poliisin sisäinen toimintaympäristö. Teoksessa R. Honkonen & V. Muttilainen (toim.) Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 121–131.

Innes, M. (2007) The Reassurance Function. *Policing* 1(2), 132–141.

Isoherranen, K. (2012) Uhka vai mahdollisuus – moniammatillista yhteistyötä kehittämässä. Helsingin yliopisto Sosiaalitieteiden laitos. *Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja* 2012:18

Jukarainen, P. & Taponen, J. (2017) Yhteisöpohjainen poliisityö turvallisuuden parantamiseksi. Puheenvuoro Muuttuva Suomi – Turvallisempi Suomi, valtakunnallinen turvallisuusseminaari. 26.1.2017, Turku. <http://intermin.fi/ajankohtaista/seminaarit/turku-2017>. Luettu 14.2.2017.

Kivisto, P. & Wahlbeck, Ö. (toim.) (2013) *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*. Palgrave Politics of Identity and Citizenship Series. London: Palgrave Macmillan.

- Kääriäinen, J. (2008) Why Do the Finns Trust the Police? *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 9(2), 141–159.
- Kääriäinen, J. & Niemi, J. (2014) Distrust of the Police in a Nordic Welfare State: Victimization, Discrimination, and Trust in the Police by Russian and Somali Minorities in Helsinki. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice* 12(1), 4–24.
- Lipsky, M. (1980) *Street-Level Bureaucracy. Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation.
- McCarthy, D.J. (2012) Gendering 'Soft' policing: multi-agency working, female cops, and the fluidities of police culture/s. *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy* 23(2), 261–278.
- McLaughlin, H., Reubsæet, H. & Vanhanen, S. (2011) Introduction. Teoksessa E. Heikkilä, M. Danker, E. Cómez Ciriano, H. McLaughlin & H. Reubsæet (toim.) *Working Together for Better Integration - Immigrants, Police and Social Work*. Migration Studies C18. Turku: Institute of Migration, 7–17.
- Niemi, M. (2010) Moraalijärjestystä tuottamassa. Tutkimus poliisityöstä lasten parissa. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 391.
- Nordberg, C. & Wrede, S. (2015) Street-Level Engagements: Migrated Families Encountering the Local Welfare State. *Nordic Journal of Migration Research* 5(2), 54–57.
- O'Neill, M. & McCarthy, D.J. (2014) (Re)negotiating police culture through partnership working: Trust, compromise and the 'new' pragmatism. *Criminology & Criminal Justice* 14(2), 143-159.
- Palonen, T., Boshuizen, H.P.A. & Lehtinen, E. (2014) How Expertise is Created in Emerging Professional Fields. Teoksessa T. Halttunen, M. Koivisto & S. Billett (toim.) *Promoting, Assessing, Recognizing and Certifying Lifelong Learning. International Perspectives and Practices*. Dordrecht: Springer, 131–149.
- Parekh, B. (2008) *New Politics of Identity. Political Principles for an Interdependent World*. London: Palgrave Macmillan.
- Poliisibarometri (2016) Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisu 27/2016. Sisäinen turvallisuus. Helsinki: Sisäministeriö. <http://intermin.fi/julkaisut/julkaisu?pubid=URN:ISBN:978-952-324-107-7>. Luettu 16.6.2017.

Poliisin ennalta estävän toiminnan strategia vuosille 2014-2018. Sisäministeriön julkaisu 2/2014. Sisäinen turvallisuus. Helsinki: Sisäministeriö.

Pyykkönen, M. (2007) Järjestäytyvät diasporat. Etnisyys, kansalaisuus, integraatio ja hallinta maahanmuuttajien yhdistystoiminnassa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 306.

Pyykkönen, M. & Martikainen, T. (2013) Muuttoliike ja kansalaisyhteiskunta. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 281–300.

Rolandsson, B. (2015) Partnerships with the police – logics and strategies of justification. *Qualitative Research in Organizations and Management: An International Journal*. 20 (1), 2–20.

Saukkonen, P. (2013) Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Sisäministeriö (2016) Ankkuri-toimintamallia kehitetään yhdessä. http://intermin.fi/artikkeli/-/asset_publisher/ankkuri-toimintamallia-kehitetaan-yhdessa. Luettu 19.6.2017

Säävälä, M. (2012) The Burden of Difference? School Welfare Personnel's and Parents' Views of Wellbeing of Migrant Children in Finland. *Finnish Yearbook of Population Research* 2012, 31–50.

Tanner, A. (toim.) (2008) Poliisi ja maahanmuuttajat. Kohti kotoutumista edistävää vuorovaikutusta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 67/2008.

Turtiainen, K. (2012) Possibilities of Trust and Recognition between Refugees and Authorities. Resettlement as a Part of Durable Solutions of Forced Migration. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social research 451.

Vanhanen, S. & Heikkilä, E. (2017) Multi-professional work practices in the field of immigrant integration – examples of collaboration between the police and social work. *Migration Letters*. 14 (2), 265–276.

Virta, S. (2012) Lähipoliisitoiminta muuttuvassa toimintaympäristössä. Teoksessa R. Honkonen & V. Muttilainen (toim.) Poliisin toimintaympäristö: Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2012. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 132-140.

Vuori, J. (2015) Kotouttaminen arjen kansalaisuuden rakentamisena. Yhteiskuntapolitiikka 80 (4), 35–404.

Virallisaineisto

L 1386/2010. Laki kotoutumisen edistämisestä.

L 872/2011. Poliisilaki.

L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki.